

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดและมาตรการคุ้มครองบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์¹

ไชยวัฒน์ พักสอาด²

ในโลกยุคดิจิทัลที่อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนเรา โดยทั่วไป มีกิจกรรมหลายอย่างที่เคยเกิดขึ้นบนโลกแห่งความเป็นจริงก็ถูกยกขึ้นไปเกิดขึ้นในโลกออนไลน์อีก ที่หนึ่งด้วย สิ่งที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์และกลายมาเป็นปัญหาใหญ่ของคนในยุคดิจิทัลนี้ก็คือ การกลั่นแกล้งรังแกบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) ซึ่งปัจจุบันพบว่าประเทศไทยได้ปรับใช้จากบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งจะกระจายอยู่หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอาจเกิดประเด็นปัญหา ดังนี้

ปัญหาประการแรก การปรับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบันที่อาจไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งออนไลน์ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มิได้บัญญัติถึงลักษณะของการกระทำอันเป็นการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์เอาไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่มาปรับใช้กับข้อเท็จจริง เพื่อปรับเข้าฐานความผิดของกฎหมายที่มีอยู่ซึ่งการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวข้อเท็จจริงอาจไม่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรานั้นๆ แล้วแต่กรณี ทำให้ไม่อาจนำกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างครอบคลุม เช่น กรณีมาตรา 14 (4) การกลั่นแกล้งที่อาจผิดตามมาตรานี้ได้ ต้องเป็นกรณีที่มีลักษณะการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามก ของผู้ถูกกลั่นแกล้งลงบนสื่อสังคมออนไลน์ และบุคคลทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ตัวอย่างปัญหาของบทบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งออนไลน์ ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1188/2561 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยนำภาพและวิดีโอลามกส่งเข้าระบบคอมพิวเตอร์ ส่งให้บุตรสาวโจทก์ดูเพื่อประจานโจทก์ ซึ่งมีเพียงจำเลยและบุตรสาวโจทก์เท่านั้นที่มีรหัสในการเข้าดูประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้า

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดและมาตรการคุ้มครองบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ จตุพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบคือรองศาสตราจารย์รัล เล็งวิทยา และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คู่ได้หากไม่ทราบรหัสพ้องดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าการที่จำเลยนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามกดังกล่าวนั้น ประชาชนทั่วไปไม่อาจเข้าถึงได้หากไม่รู้รหัสผ่านของจำเลยเพื่อเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์นั้น ทั้งการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามกนี้ ก็เป็นการส่งในลักษณะเฉพาะเจาะจงไปยังบุตรสาวของโจทก์เท่านั้น มิได้เป็นการเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ดังนี้ การกระทำของจำเลยตามคำฟ้องของโจทก์ จึงไม่อาจเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (4) ได้ พิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จึงมีข้อสังเกตว่าหากเป็นการส่งกลั่นแกล้งไปยังผู้เสียหายโดยตรงผ่านช่องทางสนทนา ซึ่งเป็นกล่องข้อความส่วนตัวที่ผู้เสียหายเห็นได้คนเดียว บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่ในทางกลับกันหากเป็นการส่งกันในกลุ่มสนทนาหรือ Line กลุ่ม เครือข่ายที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะถือว่าบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบันย่อมอิงอยู่กับความเป็นสาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อยู่แล้ว กรณีมาตรา 16 การส่งภาพตัดต่อ ภาพล้อเลียน ทำให้อับอาย พิจารณาองค์ประกอบความผิดแล้วต้องเป็นการปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม ดัดแปลง กระทำการเผยแพร่ภาพที่สร้างขึ้น หรือภาพตัดต่อ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย หรือเสียหาย ชื่อเสียง ตัวอย่างเช่น การเผยแพร่ภาพของผู้เสียชีวิต อันส่งผลให้พ่อแม่หรือคู่สมรสของผู้ตาย เกิดความอับอายการกระทำความผิดดังกล่าวต้องมีลักษณะที่ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือ ได้รับความอับอาย หากปรากฏว่าเป็นการกลั่นแกล้งบุคคลโดยใช้ภาพของผู้ตายไปแล้วแต่ผู้ถูกกลั่นแกล้งมิใช่ญาติของผู้ตายเป็นเพียงการนำภาพผู้ตายมาหลอกโดยมีเจตนาให้กลัว เช่นนี้จึงไม่อาจเป็นความผิดตามบทบัญญัติมาตรานี้ได้

ปัญหาประการที่สอง เกี่ยวกับมาตรการให้ความคุ้มครองก่อนพิจารณาและระหว่างพิจารณาคดีแก่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแก ตามมาตรา 16/1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในคดีความผิดตามมาตรา 14 หรือมาตรา 16 ซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่งให้จำเลยดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อบรรเทาความเสียหาย จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายจะต้องมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดเสียก่อนศาลจึงจะสั่งตามมาตรา 16/1 ได้ ซึ่งระยะเวลาในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาในศาลนั้นอาจใช้ระยะเวลานาน ทำให้ผู้เสียหายอาจยังคงได้รับความเสียหายและผลกระทบต่อสิ่งที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิด หรือได้กระทำขึ้นจากการกลั่นแกล้งรังแก และคุกคามบนสื่อสังคมออนไลน์อยู่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด

ปัญหาประการที่สาม เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจ ในกรณีที่การกลั่นแกล้งหรือข่มเหงรังแกเป็นการละเมิดที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน” แม้ผู้ที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจจากการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคม

ออนไลน์นั้นอาจเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะได้รับค่าเสียหายตามมาตรานี้ได้จะต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายทางด้านร่างกายประกอบด้วย แต่ด้วยบริบทของการถูกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์นั้น ผู้เสียหายส่วนใหญ่ อาจจะได้รับเพียงความเสียหายทางจิตใจเพียงอย่างเดียว เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น จึงไม่อาจได้รับค่าเสียหายตามมาตรานี้ได้

ปัญหาประการสุดท้ายเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยปราศจากการรบกวนหรือคุกคามจากบุคคลอื่นนั้นเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดรับรองและคุ้มครองประชาชนไว้ตามหลักสิทธิมนุษยชน เมื่อประเทศไทยไม่มีกฎหมายโดยเฉพาะเจาะจงที่สามารถนำมาพิจารณาถึงขอบเขตการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น อันเป็นการลั่นแกล้งรังแกและคุกคามบนสื่อสังคมออนไลน์ จึงอาจเป็นการยากในการพิจารณาให้มีความสมดุลและเหมาะสมระหว่างการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของ บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งการที่จะมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องอยู่ภายใต้มาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 37 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติให้กระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เหตุผล และความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาการปรับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบันซึ่งไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ เห็นควรบัญญัติกฎหมายใหม่เกี่ยวกับการลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นการเฉพาะเรื่อง เช่นเดียวกับกับกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา เพื่อให้เกิดความชัดเจน ครอบคลุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยบัญญัตินิยามศัพท์ เพื่อกำหนดพฤติกรรมอันเป็นการลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

“การลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การกระทำโดยใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด เป็นเครื่องมือในการทำร้ายด้วยประการใด ๆ โดยมีเจตนาให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหายแก่ร่างกายที่ดี อนามัยที่ดี จิตใจที่ดี หรืออับอาย สะเทือนอารมณ์ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง รวมถึงกระทำการอื่นใดให้บุคคลอื่นรู้สึกรังเกียจหรือกีดกันผู้เสียหายให้ออกจากกลุ่มหรือออกจากสังคมที่อยู่” (เปรียบเทียบกับมาตรา 3 กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา)

บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

(วรรคหนึ่ง) มาตรา ... ผู้ใดกระทำการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ร่างกายก็ดี จิตใจก็ดี ชื่อเสียงก็ดี หรือก่อให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจก็ดี หรือได้รับความเจ็บปวดทางอารมณ์ก็ดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(วรรคสอง) หากการกระทำตามวรรคหนึ่งได้กระทำลงต่อเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้จำตนเอง ถ้าการจำตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามจำตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (เทียบเคียงอัตราโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293)

2. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการให้ความคุ้มครองก่อนพิจารณาและระหว่างพิจารณาคดีแก่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแก เห็นควรบัญญัติกฎหมายใหม่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการเฉพาะเรื่อง เช่นเดียวกันกับกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา เพื่อใช้เป็นมาตรการคุ้มครองเหยื่อผู้เสียหาย ให้ได้รับการคุ้มครองเหยื่ออย่างรวดเร็ว ไม่ต้องรอถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามจริงตามฟ้อง

มาตรา ... ก่อนศาลมีคำพิพากษาผู้เสียหายอาจร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำสั่ง ดังนี้

- (1) ระงับการส่งออกนำเข้า เผยแพร่หรือกำจัดข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นมูลเหตุแห่งการฟ้องคดี
- (2) ห้ามติดต่อสื่อสารกับผู้เสียหาย
- (3) ห้ามเชื่อมต่อโครงข่ายอินเทอร์เน็ตจากผู้ให้บริการ
- (4) ห้ามกระทำการอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น

ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานหนึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือรับเรื่องราวร้องทุกข์ เจาะไกล่เกลี่ย หาแนวทางการแก้ปัญหาเบื้องต้น รวมถึงมีหน้าที่ในการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น (เปรียบเทียบหน่วยงาน Cyber Scan ของแคนาดา)

3. ปัญหาที่สามเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจ เห็นควรบัญญัติกฎหมายใหม่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจอันเกิดจากการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นการเฉพาะเรื่อง ดังนี้

“มาตรา ... ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเสียหายแก่จิตใจ แก่ร่างกาย แก่อนามย หรือในกรณีทำให้ผู้อื่นเสียเสรีภาพ ผู้ต้องเสียหายนั้นจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิ

เรียกร่องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกลบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว ...” (เทียบเคียงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446)

เมื่อเพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีการคุ้มครองความเสียหายแก่จิตใจไว้อย่างชัดเจนแล้ว หากมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อสภาพจิตใจ ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เห็นควรให้มีการกำหนดบทลงโทษปรับทางอาญา เพื่อให้เกิดความกลัวต่อการกระทำความผิด ยับยั้งจิตใจไม่กระทำความผิดซ้ำ ให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงผลกระทบ หากทำการกลั่นแกล้งรังแกผ่านสื่อสังคมออนไลน์อีก โดยมีโทษปรับอัตราโทษอย่างสูงจำนวนไม่เกินหนึ่งแสนบาท เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาลงโทษปรับได้ตามความเหมาะสม

4. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญ เห็นควรบัญญัติกฎหมายใหม่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นการเฉพาะเรื่อง ดังนี้

“การกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การกระทำโดยใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด เป็นเครื่องมือในการทำร้ายด้วยประการใด ๆ โดยมีเจตนาให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหายแก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี จิตใจก็ดี หรืออับอาย สะเทือนอารมณ์ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง รวมถึงกระทำการอื่นใดให้บุคคลอื่นรู้สึกรังเกียจหรือกีดกันผู้เสียหายให้ออกจากกลุ่มหรือออกจากสังคมที่อยู่” (เปรียบเทียบกับมาตรา 3 กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา)

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้คำนิยามพฤติกรรมของการกลั่นแกล้งรังแก อันจะเป็นการจำกัดขอบเขตในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่อาจจะเข้าลักษณะอันเป็นการกลั่นแกล้งรังแกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นผู้ตัดสินว่าการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้น เกินขอบเขตจนไปกระทบต่อบุคคลอื่นทำให้เขาได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย หรือจิตใจ หรือไม่ว่าอย่างไร อีกทั้ง ยังถือเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไปอีกประการหนึ่งด้วย ซึ่งการบัญญัติกฎหมายนี้อาจเป็นการออกพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 37 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เหตุผล และความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

เอกสารอ้างอิง

บทความ

เมธิณี สุวรรณกิจ. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งใน

สังคมออนไลน์.” มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2560.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. จุลสารมุมมองสิทธิ. ฉบับที่ 8.

การบูลลี่ (Bullying) ไม่ใช่แค่การกลั่นแกล้งแต่เป็นความรุนแรงในสังคม. 2560.

Amnesty International Thailand. การละเมิดสิทธิเพียงแต่เพราะความเคียด. 2563.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชาคมอาเซียน (รายงานการวิจัย).

หน้า 79 – 80. กองกฎหมายต่างประเทศ ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย. 2559. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม Anti-Bullying Laws. 2564.

วิทยานิพนธ์

พิชานี ชื่นปรีชา. “มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความรุนแรงภายในสถานศึกษา.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

ภัชชา ชำรงอาจริยกุล. “ความรับผิดชอบละเมิดและการเยียวยาความเสียหายกรณีการ กลั่นแกล้งรังแกในเด็ก.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

กณตม์เชษฐ์ นพาลย์. “ปัญหาทางกฎหมายในการปรับใช้กับกรณีการรังแกบุคคลจากสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2561.

วรรณ ดาราพงษ์. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในกรณีเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2563.

ณัฐกานต์ จันทศิริพุทธ. “ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์กับการเผชิญปัญหาของเหยื่อ อิทธิพลส่งผ่านของการประเมินทางปัญญาโดยมีความเป็นนิรนามของผู้กระทำเป็นตัวแปรกำกับ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.